

ser på Slavekysten (f.eks. Tado og Notsé samt Allada og Hueda), men altså ikke Dahomey. Med denne tolkning går Fuglestad i clinch med en række afrikanisters forståelse af Dahomey, bl.a. Edna Bay og Robin Law, som begge har ydet væsentlige bidrag til Slavekystens historie. Fuglestad argumenterer godt for sin sag, og han havde formentlig kunnet skabe en endnu mere overbevisende historie, hvis han havde præsenteret flere kildenære læsninger af det materiale, han bygger sine konklusioner på. Så havde han i endnu højere grad kunne vise, at Dahomeys eliter adopterede et nyt styrings- og/eller organisationsprincip i 1700-tallet.

Titlen til trods er *Slave Traders by Invitation* ikke en bog for de læsere, som ønsker en lettilgængelig oversigt over Togo- og Beninkystens engagement i den transatlantiske slavehandel. Vi hører om slavehandlen i bogens første del (s. 91-109), men den forsvinder ofte fra selve analysen af de forskellige staters krige og konflikter (se dog f.eks. s. 193, 210 og 230). Slavehandlen kommer derfor tit til at fremstå som historiens bagtæppe snarere end dens genstand. Det skyldes formentlig, at begrebet om det kontrapunktiske overherredømme ikke egner sig særlig godt til at indfange de forandringer, som blev skabt via slavehandlen. Derimod viser Fuglestads analyser, at begrebet giver god mening i en redegørelse for regionens politiske udvikling. Det gælder særligt for Dahomey og regionens andre stater, men det regionale fokus giver også god mulighed for at forstå den danske ekspansion mod Voltafloden og Slavekysten. I Fuglestads optik var danskernes opbygning af forter og handelsstationer i dette område i 1700-tallets slutning et resultat af Dahomeys position og kystens allianceforhold snarere end et tegn på et særlig dansk imperialt talent. Der er således ingen tvivl om, at Fuglestads detaljerede skildringer af de politisk-religiøse motiver, som prægede statsdannelsesprocesser på Slavekysten, er både overbevisende og tankevækkende. De giver et godt fundament for en videre undersøgelse af vestafrikansk politisk historie, og de giver en god forståelse af de fortolkningsmæssige problemer, som præger studiet af prækolonial vestafrikansk historie.

Gunvor Simonsen

| MARGIT LØYLAND (UDG.): *Lofthusoppveisten. Rettsmateriale frå kommisjon og høgsterett 1787-99*, Kildeutgivelser fra Riksarkivet 4, Oslo 2018, 619 s., 250 NOK.

I 1786 rejste der sig blandt almuen i det nuværende Aust-Agder og Telemark fylke en betydelig utilfredshed med urimelig embedsførelse fra lokale lensmænd, fogeder og sorenskrivere, der blev anklaget for

blandt andet at kræve alt for høje afgifter, sportler, for deres ydelser. Armoden var stor på egnen efter flere dårlige høstår, og det bidrog til utilfredsheden. En af lederne af protesten, efter hvem den har fået navn, var Christian Jensen Lofthus (1750-1797), der to gange i sommeren 1786 søgte og fik audiens hos den regerende kronprins Frederik (6.). Allerede her i begivenhedsforløbet begynder fortolkningerne at variere, idet det er uklart, hvilket mandat Lofthus havde med hjem fra København. Han rejste under alle omstændigheder rundt og samlede underskrifter til en klage til myndighederne, som svarede igen med at søge at få ham arresteret i september, hvilket mislykkedes. I oktober blev han imidlertid udstyret med et rejsepas for at begive sig til København. Af frygt for arrestation i København afbrød han sin rejse, og ved hjemkomsten til Lillesand kom det til opløb. I mellemtiden var der i København udstedt lejdebrev til Lofthus. I januar og februar arbejdede en af regeringen i København nedsat kommission i Kristiansand, der skulle udrede almuens klager. Også Lofthus vidnede for denne kommission, og foranlediget af dens konklusioner blev flere embedsmænd afskediget. I marts 1787 udløb Lofthus' lejdebrev, og han blev arresteret og stillet for en kommissionsdomstol på Akershus, der fældede dom over Lofthus og flere andre deltagere i protesterne. Anklagerne ønskede skærpede straffe og ankede dommen til Højesteret, der trænerede sagen og endte med at stadfæste kommissionsdomstolens domme så sent som i 1799. Da havde Lofthus været død i to år.

I denne bog udgives materiale fra de to kommissioner og Højesteret. Det er højst fornødent. Lofthus' skikkelse har antaget noget nær mytiske proportioner i Norge, fordi han kunne skildres som et forbillede for den selvforståelse, der udvikledes i landet fra 1814 til i dag. Rigsarkivar og notorisk dansker-basher Henrik Wergeland skrev i 1843 om ham, at han var „dend mand som meer enn noen annen nordmann brakte det danske despoti til angstfull ettertanke over sitt regjeringssystem i Norge“. I begyndelsen af 1900-tallet så Georg Sverdrup ham som repræsentant for „den fylking som skulle bli landets kraft og styrke i det kommende århundre“, mens Halvdan Koht betragtede ham som talsmand for en norsk underklasse mod en dansk overklasse. Lofthus er af eftertiden blevet opfattet som både nationalhelt og forløber for demokrati og social retfærdighed, og så meget desto mere har man i norsk historieskrivning understreget hans straf som et martyrium påført ham af en despotisk og uretfærdig statsmagt. Margit Løyland gør opmærksom på disse tendenser til en *Whig interpretation* i sit forord, men har ikke selv i tilstrækkelig grad frigjort sig fra dem. Se nu f.eks. følgende formulering: „Styresmaktene såg på Lofthus som hovudmannen bak oppreisten. Dei ville statuere eksempel på kor far-

leg det var å opponere mot kongemakta og brukte både militærmakt og rettsapparat mot det dei oppfatta som eit opprør“ (s. 30).

For det første undlader Løyland at tage stilling til, at „Styresmak-tene“ ikke var en despotisk monolit, men var et heterogent hierarki bestående af blandt andet en relativt uprøvet, men over for bønder velvilligt indstillet kronprinsregent i København, et relativt selvstændigt retsvæsen og et anløbet lokalt embedsværk. Førstnævnte udstedte f.eks. et lejdebrev til beskyttelse af Lofthus mod sidstnævnte. For det andet er det tydeligt af de kilder, som Løyland selv udgiver, at Lofthus *ikke* opponerede mod kongemagten – snarere tværtimod – og at han *ikke* blev anset som oprører i lovens forstand. Han blev bl.a. dømt for brud på forordning af 5. juli 1765 – at have forsamlet almuen uden tilladelse – og for at have forledt almuen til falsk klagemål (*Norske Lov* 1-24-4), men ikke for at ville forandre regeringsformen (*Norske Lov* 6-4-2), for hvilket der var dødsstraf. Dommen var ikke et åbenlyst justitsmord. Det udelukker naturligvis ikke en politisk tolkning af den. Den var ikke unødvendig hård, men tilstrækkelig hård. At et samlingspunkt for et lokalt oprørspotentiale blev lagt i jern for livstid, har ganske givet behaget regeringen i København.

Der er mange ubesvarede spørgsmål om Lofthusopstanden. F.eks. er noget så enkelt som hele sagens præcise forløb og kronologi stadig uafklaret. Med denne prisværdige udgivelse får flere adgang til at diskutere det. Også mere principielle emner som den sene enevældes forhold til de genrer, hvori det var tilladt undersåtterne at give udtryk for utilfredshed, som f.eks. supplikker og audienser, kan belyses. Udgiverne lover, at der følger flere kildeudgivelser på nettet. Man kan håbe, at det giver anledning til en højere grad af opmærksomhed i Danmark på denne væsentlige episode i den fælles dansk-norske historie.

Jes Fabricius Møller

| BJARNE STOKLUND: *Læsø Land. Økologi og kultur i et øsamfund 1550-1900*. Bind 1: *Kvinden og Jorden*, 304 s., Bind 2: *Manden og Havet*, 317 s., Museum Tusulanums Forlag, København 2018, 548 kr.

Bjarne Stoklund blev født i 1928 i Kolding og døde den 3. maj 2013. Han var fra 1958 til 1971 museumsinspektør på Frilandsmuseet i Sorgenfri og fra 1971 til 1996 professor i etnologi på Københavns Universitet. Stoklund fortsatte som en meget aktiv emeritus lige til få dage før sin død. Han var af en gammel slægt fra Læsø fra gården Stoklund, men han var den første i familien, der blev født uden for øen.